

Går arbetarklass verkligen att använda som begrepp eller har det spelat ut sin roll? Och vad betyder det ur ett demokratiskt kvinnoperspektiv?

KLASS ÄR KOMPLICERAT!

AMERICA VERA-ZAVALA

”Så jag borde egentligen säga; jag har gjort en skiktresa inom mitt skikt?”. En skådespelare säger rakt ut vad han tänker och formuleringen är pricksäker. Vi sitter och diskuterar klass på teater Tribunalen inför den kommande föreställningen *Kommunistiska Manifestet*.

Jag är studieansvarig för en ovanligt stor ensemble; det är två teatrar som samarbetar: Tribunalen och Galeasen. Femton personer ska läsa, prata, ställa frågor, experimentera, skämta och vara allvarliga. Just klassfrågan är allvarlig för den har alla funderat på. När jag frågar så säger de flesta ”medelklass”. I tidigare diskussioner har underklassen nämnts. Två säger ”arbetarklass”. Vi kvinnor då?, frågar en annan. Det enda som står i manifestet handlar om kvinnogemenskap och är näst intill obegripligt.

Historien om alla hittillsvarande tillfällen då kvinnan tagit plats i demokratin är historien om kamp. 1900-talet är det århundrade då kvinnor började erkännas inför lagen, med demokratiska skyldigheter och rättigheter, men de allra flesta åtnjöt dem inte förrän i slutet på detta århundrade. Inte förrän de senaste 20 åren har de flesta länder infört liberal representativ demokrati med lika demokratiska rättigheter för både män och kvinnor. Inte förrän alldeles nyligen, nästan 2 500 år efter den atenska demokratin, har en majoritet av befolkningen rösträtt. Längre ansåg man att kvinnor inte var kompetenta att delta i demokratin. Idag deltar kvinnor och systemet har bevisligen blivit bättre genom vårt deltagande. Men fortfarande står arbetarklasskvinnor och arbetarklassyrken med en majoritet kvinnor längre ner på den sexistiska skalan än arbetarklassmän. Och det handlar inte alls bara om bilden av arbetaren, att det hänger fler taylor på män i blåställ

på LO-kontor och i Folkets hus runt omkring i Sverige. Det beror på den patriarkala ordning som gör män som grupp viktigare än kvinnor som grupp. Det handlar också om att när män åldras kan de genom sina

Historien om alla hittillsvarande tillfällen då kvinnan tagit plats i demokratin är historien om kamp.

maktpositioner fortsätta att vara attraktiva och virila. Kvinnor åldras och blir rynkiga och gamla oavsett maktposition. En mogen arbetarklasskvinna har samhället gjort till ful och bitter, ingen att bry sig om, ingen att studera, inte heller någon att räkna med i kampen. Detta blir ibland till en invändning mot klassbegreppet. Arbetarklass är för svepande och kvinnor underordnas männen.

Klass är komplicerat av två skäl: för att det används för ofta, för lättvindigt och intetsägande. Och för att det används för lite i sammanhang där det har sitt främsta värde, som ett begrepp för samhällsförändring. Jag använder mig av den marxistiska klassuppdelningen för att det är den enklaste och mest funktionella för det jag anser att vi behöver ett klassbegrepp till. När vi delar in samhället i två klasser, överklass och arbetarklass (arbetarklass är de som lönearbetar, har lönearbetat eller kommer lönearbeta, och överklass är de som äger produktionsmedlen) ser vi också tydligt en samhällsformation där lönearbetarna är den stora majoriteten av befolkningen. Den ger

oss hopp; om arbetarklassen vill samma sak kan det bli verklighet. Möjligheten att göra revolution är den viktigaste poängen med indelningen arbetarklass och överklass. I ett samhälle där socialistiska strategier sällan diskuteras, ens bland socialister, blir denna möjlighet en bortglömd kunskap.

När man diskuterar livsmöjligheter, tillgång till språk, utbildning och lönenivå är den marxistiska klassindelningen mindre användbar. Jag kan också uppskatta Weber, Bourdieu, Hardt och Negri. Det är självklart intressant att diskutera hur olika uppväxtförhållanden påverkar våra liv, och hur det i sin tur påverkar maktstrukturer i samhället. Men det behöver inte göras i förhållande till arbetarklassbegreppets funktionalitet.

”Men”, invänder en skådespelerska i ensemblen, ”när jag återvänder hem så tycker jag att det finns en skillnad mellan mig och dem jag växt upp med. Innebär inte en skådespelarutbildning att man blir medelklass och om man då varit arbetarklass så har man gjort en klassresa?”

Jo, onekligen har det skett en förändring. Och för att analysera det är Bourdieu perfekt. Han utökar diskussionen om ekonomiskt kapital till kulturellt kapital och visar nyanserna i arbetarklassen. Men det konstanta gör sig påmint i en annan situation. Skulle skådespelerskan och butiksbiträdet stå inför en revolutionär situation skulle båda tjäna på förändring. De tillhör en majoritet av befolkningen som skulle må bättre av tryggare arbetsmarknad, bättre arbetsmiljö och starkare kollektivavtal. Skådespelerskan, tillsammans med butiksbiträdet och de andra lönearbetarna,

utgör runt 85 procent av befolkningen. De tillhör mängden, majoriteten.

Hotet om majoritetens makt är stort för det innebär verklig demokrati. Alla de problem som länder med progressiva regeringar i Latinamerika tampas med idag har att göra med detta hot. Tänk om indianerna dödar oss, tänk om de fattiga slaktar oss, tänk om ”dom” behandlar oss såsom vi har behandlat dem. Det är den latinamerikanska överklassens mardröm. Där tydliggörs hur klassföraktet världen över innehåller rejäla doser rasism och sexism. Latinamerika serverar oss dagligen tydliga citat om intersektionalitetens aktualitet.

”Ska han släppa in de fattiga här? De kommer ta sönder allt!,” sa överklassen när Chavez beslutade att ha gratisevenemang på konserthuset i centrala Caracas. ”De är ju indianer?”, sa de rika i Bolivia när det började arrangeras skönhetstävlingar även bland ursprungsbefolkningen. ”Lås in dem”, skrev ledarskribenter när prostituerade i Buenos Aires dömdes för att ha brutit mot förbudet mot gatuförsäljning.

Trots att kvinnor alltid har varit aktiva i kampen i Latinamerika har de antingen osynliggjorts eller tvingats in i arbetarklassen för att vara en del av det revolutionära subjektet. Subcommandante Marcos rader är värda att citera: ”Först osynliggörs Ana Maria (och alla andra kvinnliga zapatister) av sina egna vapenbröders oavsiktliga agerande, sedan sker det en gång till, på grund av regeringens avsiktliga agerande...”

I Latinamerika har en ny vänster tagit över kontinenten. Och kvinnorna är en synlig och viktig del av detta. De känner till sina rötter. De bolivianska kvinnorna har Bartolina Sisa som en förgrundsfigur. Hon som tillsammans med Tupac Katari kämpade mot den spanska kolonialismen. I Sverige gör vi mycket för att bevara bilden av en machokultur på en machokontinent. Berättelsen om arbetarklassungen Lula som sålde apelsiner på gatan och sen blev president är känd. Mindre känd är de aymara- och quechuakvinnor som odlade kokablad i Chapare och nu sitter i Bolivias parlament. Men den är sann och håller på att förändra Bolivia.

Argumenten mot arbetarklassbegreppet är otaliga men inget vänder sig mot det centrala i begreppet: att det är ett ord som namnger majoriteten av befolkningen, den stora mängden. Och genom att det har ett namn kan det också bli ett subjekt och subjektet kan besluta sig för samma sak. Och då ...

America Vera-Zavala

America@botkyrkacommunityteater.org

